

Konu: Ruhsal İnsan

Yazı: 10

ZEN Hikâyeleri

Doç. Dr. Haluk Berkmen

Bir Zen rahibi ile öğrencisi bir köyden diğerine yürüyerek gitmeye karar vermişler. Karşlarına bir dere çıkmış Bu dereyi aşmaları gerekiyormuş. Dere kıyısında duran çok güzel bir genç kız: "Karşıya geçiyorsanız beni de alın. Ben tek başıma bu dereyi geçmekten korkuyorum" demiş.

Bunun üzerine usta kızı kucağına almış ve hep birlikte karşı kıyıya geçmişler. Usta kızı karşı kıyıya varınca bırakmış ve yollarına devam etmişler. Bir süre sonra öğrenci ustasına sormuş: "Usta, o genç kız kucağında iken ne hissettin?". Usta: "Ben kızı kıyıda bıraktım. Sen hala taşıyorsun" diye yanıtlamış.

_

Bir gün öğrenci ustasına sormuş: "Bir insanın hiçbir yük taşımaması ne anlama gelir?". Usta: "Yükten kurtul, at gitsin". Fakat bu yanıtla tatmin olmayan öğrenci tekrar sormuş: "Fakat ben zaten hiçbir şey değilim. Yokluk varlığı nasıl atabilir ki?". Usta: "O zaman, taşımaya devam et".

_

Bir Zen ustasından bilgelik öğrenmek isteyen bir ziyaretçi ustaya "Yanlış yolda olduğumu kesinlikle biliyorum. Bana ne yapmam gerektiği hakkında nasihat verebilir misiniz?" diye sormuş. Ustanın yanıtı şu olmuş: "Ne hakkında konuşuyorsun?"

_

Öğrenci ustasına sormuş: "Usta, her şeyi bir anda yutmak ne anlama gelir?". Usta: "O anda ben senin midendeyim". Öğrenci: "Neden benim midemde oluyorsunuz?". Usta: "Sorunu tersine çevir". Yutmak, sözünü maddi anlamında kullanarak hoca öğrencisine "midendeyim" diyor. Ama, asıl kastettiği "içselleştirmektir". "Sorunu tersine çevir" demekle yutmayı maddi değil de manevi anlarsan benim tüm bilgilerimi içselleştirmiş olursun, demek istiyor.

_

Öğrenci ustasına sormuş: "Zen nedir?". Yanıt "Bu sözden vazgeçebilirsin". Yani, her felsefe sonuç itibari ile bir sözel yapıdır. Hoca: "Zen konuşulmaz, yaşanır" demek istiyor. Buradan da öğrencisine "sözlerden vazgeç, yaşama geçir", demek istiyor.

_

Öğrenci ustasına sormuş: "Şekil boşluktan başka bir şey değildir, sözünden ne anlamalıyım?". Yanıt: "Sopa burnuna çarptı". Yani, "sopa burnuna çarptığında şekil gibi görünen sopanın boşluk olmadığını anlarsın", demek istiyor. Kuantum Kuramı her var olanın yoğunlaşmış enerji, yani yoğunlaşmış boşluk olduğunu söyler. Şu halde boş gibi görünen uzay aslında bir enerji alanıdır. Madde varsa yoğun, yoksa ince ve latiftir.

_

Öğrenci ustasına sormuş: "Her varlığı kapsayan bütünsel zihnin saflığı ne demektir?" Usta: "Hindistan'da olsaydın kollarını keserlerdi. Burada kendini cezalandır ve çık dışarı". Yine, sözel bir açıklamanın yeterli olmadığını vurgulamak istiyor.

_

Öğrenci ustasına sormuş: "Her şeyin tek bir kaynaktan çıktığı söyleniyor. Bu tek kaynak nasıl bir şeydir, acaba?". Usta: "Her sorunun bir yanıtı vardır. Çabuk yanıtı söyle". Öğrenci: "Ne söylememi istiyorsun usta?". Usta: "İlgisi yok" demiş. Burada, hoca şunu söylemek istiyor: "Yanıtını düşünmediğin ve üzerinde kafa yormadığın soruyu sorma". Çünkü, her insanın varacağı sonuç farklı olabilir ve bu da onun benlik boyutunu gösterir.

_

Öğrenci ustasına sormuş: "Çözüm yolunu arıyorum ama bulamıyorum. Çözüm yolunu nasıl bulabilirim?". Usta: "Çözüm yolu şu andaki arayışındadır." Bu yanıtta Kuantum Kuramının da öngördüğü an kavramı bulunuyor. Her karar şu anda alınır ve şu olan gerçektir. Geçmişe ve geleceğe şu andan ulaşılır.

_

Öğrenci ustasına sormuş: "Aydınlanmak istiyorum. Bunun için kaç yıl çalışmam gerek?" Usta: "20 yıl". Öğrenci: "Ya çok fazla gayretle çalışırsam?". Usta: "30 yıl". Usta, bu işte gayretin yeterli olmadığını hatta ters sonuç bile verebileceğini söylüyor. Gayretin akıl ve mantık yaklaşımıyla değil, sezgi ile uyumla hatta teslimiyetle olması gerekir.

_

Öğrenci ustasına sormuş: "Usta, kadife kese içindeki inci sözü ile ne anlatılmak isteniyor?". Usta: "Kesenin içini görmedikçe bilemezsin". Burada, Kuantum kuramının "potansiyel gerçek" anlayışı vardır. Gerçek, mutlak olarak değil olasılık içinde, potansiyel olarak vardır. Bu bakımdan kesenin içine bakmadıkça içindeki

bilinemez. Ancak, bir de keseye insan olarak bakarsak. "İnsanı tanımadıkça onun asıl yapısı, özü, karakteri bilinemez.

_

Öğrenci ustasına sormuş: "Budha neden batıdan Çin'e geldi acaba?". Usta: "Senin bu sorunla birlikte 20,000 fersahlık bir sıçrayış yaptım." Öğrenci: "Verdiğin bilgi için teşekkür ederim". Usta: "Söyle bakalım, bu dediğimden ne anladın?".

Öğrenci sessiz kalınca, usta: "Şimdi git, 20 yıl sonra gel, sana 20 kere sopamla vuracağım". Usta, 20,000 fersahlık sıçrayış demekle "ben o bilgiye yerinde imişim gibi hakimim, sözel olarak değil, yaşamsal olarak hakimim" demek istiyor.

_

Doğu bilgeliğinde bilgiye ve anlayışa üç farklı şekilde yaklaşılabilir:

1. Bilginin ilk elde ediliş şekli **gözlem** düzeyinde olur. Gözlem veya deney sayesinde, taklit ederek bilgi sahibi olunabilir. Bu şekilde bilgi dıştan elde edilir. Okulda öğrendiklerimiz, ailemizin bize öğrettikleri ve genel olarak hayatta okuyup veya dinleyip öğrendiklerimiz gözlemleyerek elde ettiğimiz bilgi sınıfına girer. Bilginin getirdiği anlayış akıl boyutunda ve ikilemli karşıt kavramlar sayesinde olur. Felsefe akıl ve mantık sayesinde ulaşılan bilgi türüdür. Bu bakımdan doğa bilimleri ile felsefe yakından ilişkilidir. Çünkü doğa bilimleri, yani pozitif bilimler de akıl ve mantık kullanırlar.
2. İkinci düzey **sezgi** düzeyidir. Bu düzeyde anlayış içten gelir ve katılımcı olmayı gerektirir. Sezgisel bilgide hisler ve duygular büyük rol oynar. Bu tür anlayış için akıl ve mantık gerekli değildir. Hatta hiç mantığa gerek yoktur. İnsan sezgisel olarak bir bilgi kavrayışına ulaşır ama bu sezgileri sözle ifade edebilir. Yani, hislerini ve duygularını sözlere dökebilir.
3. Üçüncü anlayış düzeyi **farkındalık** sayesinde oluşur. Bu tür anlayış ani ve kapsayıcı olur. Yani dıştan gelmez. Sezgi gibi içten gelir fakat sözle ifade edilemez. Sözler bu anlayışı aktarmakta yetersiz kalır. Çünkü bu anlayışta nesne değil özne önem kazanmaktadır. Öznenin ise düşünmeye gereksinimi yoktur. Fakat düşüncesiz bir farkındalık da sadece etki-tepki mekanizmasını çalıştırmaktan ileri gidemez.

Birinci tür anlayış bir dış dünyanın bulunduğunu ve bu dünyanın insan düşüncesinden bağımsız olduğunu kabul eder. İnsan basit bir gözlemci durumundadır. Yani bu bilgi düzeyinde özne ile nesne ayrı ayrı dururlar. Bu tür bilgi insanı dışladığından yaşamsal bir değeri yoktur. Akıl ve mantık duyguları içermez ve duyguları küçümser. Bu bakımdan gözlem bilgisi insanın gelişimine katkısı ya çok azdır veya hiç yoktur.

İkinci tür anlayışta özne nesne iç-içe geçmiş durumdadır. Dış dünyaya içe bakarak ulaşılabilir. Örnek olarak fal bakan insanları verebiliriz. Onlar sezgisel olarak size birtakım olayları veya durumları aktarırlar. Geçmişten ve çoğunlukla gelecekte söz ederler. Sezgilerle dış dünya hakkında bilgi verirler. Bu bakımdan sezgilerinin doğru olup olmadığını da anında tesbit etmek mümkün değildir. Sadece sezgi ile gelen anlayış da yeterli olamaz. Çünkü kanıtı yoktur.

Asıl ileri düzeyde anlayış üçüncü tür olup ilk iki anlayışı içerdiği gibi fazladan farkındalığı da kapsar. Bu durumda hem bilgi hem de sezgi vardır. Fazladan da olayı anında kavrayıp gerekli çareyi veya tedbiri almak da vardır. O anda katılımcı olarak gerekli davranış tarzını uygulayan kimse hem etki-tepki mekanizmasını çalıştırmış olur hem de anında etki-tepki mekanizmasının dışına çıkmayı bilir. Olaya çok hızlı tepki veriş etki-tepki mekanizması içinde olduğu intibasını verir. Oysaki anında o oyunu terk etmesini de çok iyi bilir. İşte ileri düzeyde farkındalık budur.